

Sámi allaskuvla

Sámi University of Applied Sciences

OAHPPOPLÁNA

SÁMI MUITALANÁRBI JA DAN OKTAVUOHTA TEÁHTERII JA FILBMII

10 oahppočuoggá

1. OAHPPPOVTTADAGA NAMMA

Sámegillii: Sámi muitalanárbi ja dan oktavuoha teáhterii ja filbmii

Dárogillii: Samisk fortellertradisjon i lys av teater og film

Eangalasgillii: Sámi story telling and reminiscence literature and their connection to the theatre and film

2. OPPALAŠ DIEĐUT OAHPU BIRRA

OAHPPPOVTTADAGA KODA: SAM 105

VIIDODAT: 10 oahppočuoggá

OAHPU LÁGIDEAPMI: Luohkkálatnjaoahpahussan Sámi allaskuvllas ja/dahje digitála oahpahussan ja čuovvut Beaivváš Sámi Našunála Teáhtera čájálmashárjehusaid.

3. OAHPPPOGRÁMMA GULLEVAŠVUOHTA

Sámegiela ja sámi girjjálašvuoda bachelorprográmma.

4. SISABEASSANGÁIBÁDUSAT

Dábalaš sisabeassangáibádusat alitoahpahussii ja sámegielmáhttu. Sisabeassanvuodđu sáhtta leat juogo oppalaš lohkangelbbolašvuoha (čadahan joatkkaskuvlla/logahaga) dahje realagelbbolašvuoha. Oppalaš lohkangelbbolašvuoda gáibádusat olgoriikka ohcciide bohtet ovdan NOKUTa GSU-listtus.

Sámegiela gáibádusa sáhtta deavdit čuovvovaš vugiid mielde: Norgga joatkkaskuvllas sámegiella 1. dahje 2. giellan 2, Suoma logahagas eatnigielladutkkus dahje lohkan sámegiela vierrogiellanja Ruota gymnásas eatnigiellan (modersmål 200 čuoggá) dahje ođđaaigásaš giellan (moderna språk 200-300 čuoggá) dahje vástideaddji sámegieloahppu doaibmi njuolggadusaid mielde. Sámegiela gáibádusa sáhtta maid deavdit sámegiela lohkanbadjeoahpuin, 30 oahppočuoggá, dahje vástideaddji oahpuin dahje ceavzit giellageahččaleami maid Sámi allaskuvla lágida. Jus lea eahpesihkarvuoha man dási gelbbolašvuoha ohccis lea, de ášši ovddiduvvo fágalaš árvoštallamii ja meannuduvvo dán vuodul.

Dasa lassin studeanta galgá leat čadahan SÁM 106 Sámi girjjálašvuoda vuodđokurssa dahje SÁM 111 Sámi girjjálašvuoda vuodđokursa dahje vástideaddji oahpu.

5. OAHPAHUSGIELLA

Davvisámegiella.

6. SISDOALLU

Studeanta oahpásmuvvá sámi muittašangirjjálašvuhtii, historjá-biográfalaš girjjálašvuoda ja vuostáiváldima dutkamii. Studeanta suokkarda, mainna lágiin girjjálašvuoha, teáhter ja filbma sáhttet leat čatnagasas nuppiidasaset.

7. OAHPPANJOKSOSAT

Oahpu maŋŋá studeanta

- máhtta geavahit girjjálašvuoda, teáhtera ja filmmaid dutkamii guoski doahpagiid, teoriijaid ja fágalaš materiála njálmálaš ja čálalaš ovdanbuktimis.
- máhtta ohcat ja árvoštallat njálmálaš ja čálalaš girjjálašvuoda gáluid ja čujuhit daidda.
- bastá suokkardit girjjálašvuoda, teáhtera ja filmma mearkkašumi sámi kultuvrii.

8. OAHPAHAN- JA OAHPPANVUOGIT

Oahppanvuohkin leat logaldallamat, digitála luohkkálatnjaoahpamus, filmmaid geahččan ja daid árvoštallan ja teáhtergalledeamit. Áigeguovdilis sámi čájálmasteavsttaid analyseren ja dulkon ja /dahje čájálmashárjehusaidda čuovvun ja vejolašvuodaid mielde gárvvesset čájálmasaidda árvoštallan.

Oahppu vuodđuduvvá proseassaide ja studeanttaid ovttasbargui. Danne gáibiduvvo aktiivvalaš oassálastin logaldallamiidda ja hárrjehusaide.

9. GÁIBÁDUSAT BEASSAT EKSÁMENII

Studeanta guorahallá iežas oahppanproseassa miehtá oahpu ja čállá dan vuodul oahppanbeavegirjji, man sisdoallu lea oahppanbeavegirjji čálalaš plána ja guorahallama fáttá čilgehus.

Čuovvovaš bargogáibádušat galget leat dohkkehuvvon ovdal go studeanta beassá eksámenii:

1. Ráhkadit oahppanbeavegirjji plána mas čilge válljejuvvon čieknudanfáttá, ja oahppanbeavdegirjji ráhkadusa ja sisdoalu.
2. Ovdanbuktit oahppanbeavdegirjji guorahallama fágaoahpaheddjiide ja studeantajovkui geat kommenterejit plána ja buktet rávvagiid.

10. EKSÁMEN

Oktagaslaš ruovttueksámen mas studeanta čállá 8–10-siidosaš oahppanbeavegirjji esseija hámis, mas studeanta guorahallá válljejuvvon fáttá, iežas fágalaš máhtu ja oahppanproseassa.

Oahppanbeavegirjji galgá leat gárvvissat guokte vahku maŋŋá, go oahpamus nohká.

Čálloš árvoštallojuvvojit fágalaš čehppodat, čálalaš giellageavaheapmi ja čehppodat hábmet čálalaš barggu.

Eksámen árvoštallojuvvo bustávvaárvosániiguin (A-F).

11. LEA GO PRIVATISTTAIN VEJOLAŠ VÁLDIT DÁN FÁGA/FÁTTÁ?

Privatisttain ii leat vejolašvuhta váldit oahpu, dasgo oahppan eaktuda searvama oahppanproseassaide. Geahča muđui U/A lága § 3-8 (2).

12. KVALITEHTASIIKKARASTIN

Čujuhuvvo Sámi allaskuvlla kvalitehtasihkkarastinnjuolggadusaide, ja makkár vejolašvuođat/geatnegasvuođat studeanttain leat árvvoštallat Sámi allaskuvlla oahppofálaldagaid ja bálvalusaid kvalitehta.

Studeantadásis oahppu árvvoštallojuvvo evaluerenčoahkkimis ja studeanttat devdet árvvoštallanskovi oahpu loahpahettiin. Ásahusdásis oahppu árvvoštallojuvvo studeantaárvvoštallamiid, eksámenraporttaid, sensorraporttaid ja fágareportta vuođul.

13. LOHKANMEARRI

Gaski, Harald (2005): Čáppa vai fága?-muhtun čuoggát fágagirječállima historjái. *Sámis. Sámi čálakultuvrralaš áigečála*. Nr. 1.. <http://www.samifaga.org/samis/samis1.pdf>. S. 5-8. (4 s.)

Gaski, Harald (2011–2012): Dan maid čalbmi ii oainne – Johan Turi čállima ja dáidaga renoamášvuohta. *What the eye can't see: On Johan Turi's subtle truth-telling in his images and art. Sámi dieđalaš áigečála 2, 2011 ja 1, 2012*. <http://site.uit.no/aigecala/2011-2-2012-1/>. S. 113–132. (20 s.)

Gaup, Ánte Mikkel (2015): Luohtebidjan. Mo sáhtta dáhpáhuvvat? Masterčálus. UiT. S. 6-15 (10 s.)

Hætta, Lars - Bær, Anders (2019): *Muitalusat*. (doaimm.) Nils Oskal, Johanna johansen Ijäs ja Ivar Bjørklund. Orkana Akademisk forlag as. Stamsund. S. 24–224. (220 s.)

Hamsun, Knut 1911 (2009): Imašleamos čálu maid sápmelaš leš goassige dahkan. Harald Gaski jorgalan ja ráhkadan introdukšuvvna. – *Sámis. Sámi čálakultuvrralaš áigečála*. Nr. 5. <http://www.samifaga.org/samis/samis5.pdf>. S. 29–35. (6 s.)

Hirvonen, Vuokko (1999): *Sámeeatnama jienat. Sápmelaš nissona bálggis girječállin*. DAT. S. 73–82. (9 s.)

Hirvonen, Vuokko 2011–2012: “Muitalus Sámi eatnama dovdameahtun elliid birra” – girječállin Johan Turi kolonialismma geavadiid árvvoštallin. *The unknown animals of Sápmi – Johan Turi as a critic of colonialism. Sámi dieđalaš áigečála 2, 2011 ja 1, 2012*. <http://site.uit.no/aigecala/2011-2-2012-1>. S. 7–24. (18 s.) *

Kjølaas, Per Oskar (1998): Lars Jacobsen Hætta. Vuostálasti ja biibaljorgaleaddji. Girjji: Keskitalo, Alf Isak (doaimm.): *Guovdageainnu suohkangirji. Kautokeino sognebok*. Guovdageainnu suohkan. Kautokeino kommune. S. 704–750. (46 s.)*

Oskal, Sara Margrethe (2014): *Skelbmošit máilmmi lávddiin – sámi skelbmošanárbevierru muitalusain, luđiin ja ođđaáigásaš teáhterlávddis*. Kárášjohka: Davvi Girjji. S. 15–40. (26 s.) *

Koskela, Lasse ja Rojola, Lea (1997): *Lukijan Abc-kirja. Johdatus kirjallisuuden nykyteorioihin ja kirjallisuudentutkimuksen suuntauksiin*. Tietolipas 150. SKS, Helsinki. S. 15–31 ja 100–115. (36 s.)

Dahje

Nilsen Berseth-Romøren-Tønnesen Seip-Wiland (1998): Veier til teksten. Litteraturteori og analysepraksis. 2. opplag. Landslaget for norskundervisning (LNU) og Cappelen Akademisk Forlag. S. 13–25 ja 53–89. (49s.)

Lehtola, Veli-Pekka (2007): *Muitaleaddjiid manisboahhtit. Beavváš Sámi Teáhter historjá*. Publications of the Giellagas institute 11. Oulu universitehta: Giellagas-instituhtta. S. 9–30 ja 175-197. (46 s.) *

Lehtola, Veli-Pekka 2011–2012: Johan Turi – sámiid iežaset etnográfá? *Johan Turi – an ‘insider’ ethnographer of the Sami? Sámi dieđalaš áigečála 2, 2011 ja 1, 2012*. <http://site.uit.no/aigecala/2011-2-2012-1/>. S. 85–97. (13 s.)

Skaltje, Maj-Lis 2005: *Luondu juoiggaha*. DAT. Guovdageaidnu.

Turi, Johan 1910 (2010): *Muitalus sámiid birra*. – Mikael Svonni (doaimm.) SÁMIacademica Nr 3. ČálliidLágádus, Karasjok. S. 10–165 ja 185–198, (169 s.)

Valkeapää, Nils-Aslak (1989): *Boares nauti*. DAT. S. 10–67. (57 s.) ja oahpásmuvvan Johan Turi ja Emilie Demant gaskasaš breavastallamii. (Sullii 20 s.)

Zorgdrager, Nellejet (1997): *Det rettferdiges strid Kautokeino 1852. Čeahkkáigeassu*. Vett&Vite. Norsk Folkemuseums samiske samlinger. (maiddá girjjis: Keskitalo, Alf Isak (1998): Guovdageainnu suohkangirji. Kautokeino sognebok. S. 1120–1134. (15 s.)*)

Filmmat

Gaup, Nils (2008): *Kautokeino-opprøret*. Borealis/Rubicon.

Skaltje, Maj-Lis (2005): *Johan Turi - Guovžabivddus čállin*. SVT Sápmi.

Skaltje, Maj-Lis (2015): *Jojk- Juoigan*. Folkets bio, Stockholm.

Filmmat sáhttet lonuhuvvot.

Eará

Beavváš Teáhtera áigejuovdilis teáhterčájálmasa giehtačállosa lohkan, guorahallan ja čájálmashárjehusa(id) čuovvun.

*=sierra čoakkáldat Canvasis; “Sámi muitalanárbi ja dan oktavuoha teáhterii ja filbmii - SAM 105”